

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

סידור התפילה בתימן ובשאר קהילות ישראל: לשון, סגנון ותולדות
הנוסח - 25830

תאריך עדכון אחרון 09-04-2024

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: מוסמך

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: הלשון העברית

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר דורון יעקב

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: doron.yaakov@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: בתיאום מראש

מורי הקורס:
ד"ר דורון יעקב

תאור כללי של הקורס:
הקורס יעסוק בסוגיות יסוד בהתהוות נוסח התפילה תוך התמקדות בנוסח התפילה שבתפילת אל – הסידור התימני. נעמוד על ענייני לשון וסגנון העולים מנוסח זה, ונשווה אותו ואת סגנונו לנוסחים מקבילים.

מטרות הקורס:
עמידה על הפערים בין נוסחים קדומים של התפילה לנוסחים מפותחים המשמשים בימינו; הכרת גרסאות מיוחדות בנוסח התפילה בקהילות ישראל ובחינת מידת המקוריות שלהן; הבנת תופעות מלשון התפילה בסיפורים לדורותיהם ובסידור התימני.

תוצרי למידה
בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:
להבחין בין מוקדם ומאוחר בנוסח התפילה ובלשונה, לזהות את מקורות הנוסחים, לנתח ברכות ותפילות מבחינת הלשון והסגנון.

דרישות נוכחות (%) :
100

שיטת ההוראה בקורס: השיעורים יהיו פרונטליים ומלווים בקריאת טקסטים.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:
- תולדות התפילה בישראל
- התהוות סידור התפילה
- אבות הטיפוס של נוסחי התפילה
- התמורות בנוסח הסידור
- נוסח הרמב"ם ונוסח תימן
- סוגיות לשון וסגנון בתפילה התימנית ובנוסחים מקבילים

חומר חובה לקריאה:
קטעים נבחרים שיימסרו במהלך הקורס מתוך:

1. אורי ארליך, תפילת העמידה של ימות החול, ירושלים תשע"ג
2. משה בר-אשר, לשוננו רנה: עיוני תפילות בלשון ובסגנון בתכנים בנוסחאות ובמנהגים, ירושלים תשע"ו
3. משה גברא, מחקרים בסידורי תימן, א-ד, בני ברק תש"ע
4. דניאל גולדשמידט, 'סדר התפילה של הרמב"ם ע"פ כ"י אוקספורד', ידיעות המכון לחקר השירה

- העברית, ז, ירושלים ותל אביב תשי"ח, עמ' 183-214
- אהרן גימאני, תמורות במורשת יהדות תימן בהשפעת השולחן ערוך וקבלת האר"י, רמת גן תשס"ה
5. יצחק גלוסקא, התפילה במסורת תימן: בחינות לשוניות, עדה ולשון כ, ירושלים תשנ"ה
6. יובל ואדעי, "מנהגים" ו"סידורים": תכלאל כ"י ואדעי משנת רע"ז (1517) והסידורים העתיקים מתימן, תימא יט (תשפ"א), עמ' 44-88
- נפתלי וידר, התגבשות נוסח התפילה במזרח ובמערב, א-ב, ירושלים תשנ"ה
7. סידור רב סעדיה גאון, מהדורת דודזון, אסף ויואל, ירושלים תש"א
8. עזרא פליישר, תפילה ומנהגי תפילה ארץ-ישראלים בתקופת הגניזה, ירושלים תשמ"ח
9. ר' יחיא צאלח (מהרי"ץ), תכלאל עץ חיים, א-ג, ירושלים תרנ"ד
- רמב"ם מדויק, הלא הוא ספר "משנה תורה" לרבנו משה בן מימון ז"ל..., ב: ספר אהבה, מהדורת י' שילת, מעלה אדומים תשס"ו
10. אמנון שלומי, 'התפתחות התכלאל התימני על רקע התפתחות התפילה בישראל', תהודה יא (תשמ"ט), עמ' 50-56

חומר לקריאה נוספת:

1. י"מ אלבוגן, התפילה בישראל בהתפתחותה ההיסטורית, תל-אביב תשל"ב
2. דורון יעקב, 'על נוסחי התפילה של הרמב"ם ושל בני תימן', לשוננו פא (תשע"ט), עמ' 195-210
3. צמח קיסר, 'עיונים ראשונים בתכלאל שהועתק בידי המהריץ', מחקרים בספרות עם ישראל ובתרבות תימן - ספר היובל לפרופ' יהודה רצהבי (בעריכת י' דישון וא' חזן), רמת-גן תשנ"א, עמ' 181-194
4. צמח קיסר, 'על סידור תפילה חדש: שיח ירושלם', אפיקים קג-קד (תשנ"ד), עמ' 60-63
5. עמרם קרח (הרה"ג עמרם בהרה"ג יחיא קרח זצ"ל), סערת תימן, ירושלים תשי"ד
6. יהודה רצהבי, 'לשון ותפילה במשכנות בני תימן', תימא ח (תשס"ד), עמ' 149-152
7. יהודה רצהבי, 'עיונים בהתפתחות מחזור-תימן', עלי ספר ט (תשמ"א), עמ' 99-114

מרכיבי הציון הסופי:

הגשת עבודה מסכמת / פרויקט גמר / מטלת סיכום / מבחן בית / רפרט 90 %
נוכחות / השתתפות בסיור 10 %

מידע נוסף / הערות: